

Háza, Zdeněk

**Soupis obyvatel řádového statku Třebom z konce roku 1647 a
proměny stavu i kompozice tamní populace v následujícím období**

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1995, vol. 44, iss. C42, pp. [71]-88

ISBN 80-210-1271-4

ISSN 0231-7710

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102853>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
provides access to digitized documents strictly for personal use, unless
otherwise specified.

ZDENĚK HÁZA

SOUPIŠ OBYVATEL ŘADOVÉHO STATKU TŘEBOM Z KONCE ROKU 1647 A PROMĚNY STAVU I KOMPOZICE TAMNÍ POPULACE V NÁSLEDUJÍCÍM OBDOBÍ

Vesnice Třebom a Hradčánky¹, ležící ve velmi úrodné krajině jižně od neveliké říčky Troja a ve výši pouhých 226 m nad mořem, lze na podrobnější mapě Horního Slezska nalézt 4 km jihovýchodním směrem od někdejší moravské enklávy Kietř a 11 km na západ od kdysi vévodské Ratiboře. Nepříliš rozsáhlé katastry obou vsí spolu vzájemně sousedí a právě na tuto linii byla koncem ledna 1920 z rozhodnutí spojenecké konference posunuta hranice nově konstituovaného Československého státu. Záborem Hlučínska, jenž představoval zisk o ploše asi 316 km² a byl vedle ohledů historických, národnostních i hospodářských motivován neméně silně i důvody strategickými a komunikačními, byla k nově vzniklému státu jako nejvíce na sever zabíhající vesnice připojena Třebom, kdežto Hradčánky, sdílející s Třebomí společný osud nejméně v pěti předešlých stoletích, zůstaly napříště jako součást sousedního státu.²

Obě zmíněné lokality měly vskutku již na počátku své existence společného majitele³ a také roku 1610 byly jako jedno zboží připojeny Hynkem z Vrbna jako odloučená enkláva ke stavovskému panství Bruntál. Pro aktivní účast na povstání českých stavů byl Bruntálským z Vrbna majetek konfiskován a již roku

¹ Statek Třebom, od roku 1621 komenda Německého řádu, děлил se ve dvě lokality nestejně velikosti, totiž Třebom (jinak Skrboň, Throemium, Thrömb) o katastrální výměře 885 ha, a Hradčánky (Racanky, Raatsch), které se zámkem a poplužím měřily asi 348 ha. Majetek řádu byl pruským královským ediktem z 30.10 1810 sekularizován, nicméně skrze zvláštní propůjčení svěřen do užívání velmistřům Německého řádu arcivévodům Antonínu Viktorovi a jeho nástupci Maxmiliánovi d'Este. Po smrti posledně jmenovaného 1. června 1863 byl statek připojen ke královské doméně.

² Byť se jednalo o největší změnu provedenou na linii historické hranice, původní záměr byl mnohem větší. V případě vítězství Poláků v horsoslezském referendu měla být k ČSR připojena celá oblast mezi Ratiboří a Hlubčicemi, na které podle předválečné statistiky pruského státu žilo kolem 60 tisíc „Moravců“.

³ Roku 1377 mají Třebom a Hradčánky za majitele Oldřicha z Hradčan. Srv. *Weltzel, Augustin: Besiedlungen des nördlich der Oppa gelegenen Landes, Leobschütz 1890, s. 99 – 103.*

1621 za sumu 200 tisíc tolarů prodán Německému řádu. A snad právě díky těmto okolnostem mají tyto i dnes nepřilíš významné obce, čítající roku 1625 před vpádem Dánů vedle zámku a poplužního dvora v Hradčáncích společně 58 osedlých, ve fondu centrálního archivu Německého řádu ve Vídni zachovánu jedinečně obsáhlou a neméně kvalitní sestavu soupisů poddanského lidu z let 1647 až 1694⁴ jako výsledek v té době překvapivě častých a způsobem provedení dokonalých vrchnostenských šetření. Tato v předešlé době u nás téměř neznámá agenda vrchnostenských úřadů se objevuje na počátku 40.let 17. století v době právě probíhající závěrečné fáze třicetileté války, která přivodila ve svých důsledcích velkou zkázu pozemkového majetku a skrze to i rozpad dosavadního systému stanovení výše vybírané kontribuce. A byly to právě státní úřady, jež ve snaze naplnit chronicky prázdnou státní pokladnu iniciují pomocí speciálně tištěných oběžníků nové způsoby kontribučního oceňování stavovského majetku. Osedlý, dosavadní jednotka zdanění a zároveň též i základní společenská struktura raného novověku, není již vykazován co do počtu podle lokalit či vrchností⁵, ale způsobem jistě mnohem náročnějších šetření je nyní hodnocen zvláště podle kvality orné půdy, její velikosti, míry setí a inventáře. Směrem dovnitř je pak každá poddanská usedlost – do poloviny 18.století základna pro výpočet státních daní – strukturována dle kompozice zde přítomných a na efektu selských, zahradnických či chalupnických gruntů podílejících se obyvatel⁶.

Správní úředníci bruntálského panství s obdivuhodnou pečlivostí a až neuvěřitelnou dokonalostí vyšetřují stav a kompozici poddanského lidu již v letech 1642 a 1643⁷. Pro poměrně vzdálenou enklávu třebomského statku, která dle připojené mapy krnovského knížectví z roku 1736 od severu hraničila s výše vzpomenutou moravskou enklávou Kietř, na západě se zhruba stejně tak velkou enklávou opavského knížectví, od jihu a východu se zbožím stavů krnovského

⁴ Ve stati bylo jako základního materiálu použito soupisů DOZA (Deutschordens Zentralarchiv Mei (Meistertum), jež autor na jaře 1991 nalezl v kartonech 88/1 (1625), 88/2 (1647), (1651), 239 (1653,1664,1670), 89/2 (1681) a 11/5 (1694). Bruntálské panství spolu s třebomskou enklávou bylo vrchností popsáno před vpádem Dánů naposledy 11. března 1625. Bez statku Třebom mělo panství Bruntál ve 3 městečkách a 15 vesnicích 1 055 osedlých.

⁵ Mezi třebomským statkem a vlastním tělem bruntálského panství se rozkládala složitě strukturovaná država krnovského knížectví, jež roku 1619 ve 3 městech a 84 vesnicích (22 náleželo knížecí komoře a po 7 městům Krnovu a Hlubčicím, zbytek byl zbožím stavů) vykazovala 4 539 osedlých, roku 1623 4 534 osedlých. V jiném přiznání z 11.7.1619 nalezneme celkovou částku 6 358 osob, které bylo dosaženo zápočtem podruží, což ale podstatně mění situaci a může být v demografickém ohledu zavádějící. Srv. B i e r m a n n , G . : *Geschichte der Herzogtümmen Troppau und Jägerndorf*, Troppau 1874, HALW (Hausarchiv der regierenden Fürsten zu Liechtenstein) H 910, Wien, Fürstengasse 1.

⁶ Toho dokladem je cenná sestava soupisů obyvatelstva pro řádová panství Sovinec a Bruntál. Ty se nám zachovaly zhruba v trojím provedení, dle kterého máme možnost poznat, jakým způsobem bylo obyvatelstvo v 17.století počítáno a jak v duchovním ohledu docházelo postupným strukturováním osedlosti k její erozi. Srv. H á z a , Z . : *Statistiky osedlých a obyvatel na panství Sovinec v letech 1516 až 1681*, SPFFBU C 40. 1993, s.23 – 49.

⁷ Soupis z 30. srpna 1642 nalezneme v DOZA/Mei 89/2. Soupis z 10.12.1643 (totéž datum a stejné místo uložení má i Sovinec) je uložen v DOZA/Mei 88/2.

knížectví⁸, se nám první informace zachovaly až z konce roku 1647. Tak je datována sumarizační tabule bruntálského statku, na které až v nejspodnějším řádku nalezneme i částky charakterizující míru osedlosti, počet obyvatel i stávající kvalitu poddanského inventáře v Třebomi a Hradčánkách dohromady⁹. Vedle této tabule však fond řádového archivu chová v jednom z velkého počtu pěkně uspořádaných a dobře zinventarizovaných kartonů i jmenný seznam hospodářů a podruhů téhož statku, který byl, soudě podle shodných dat v sumarizaci, nejspíš předlohou již vzpomenuté sumarizační tabule a kde vedle jmen a příjmení hospodářů a podruhů byly řádek za řádkem pomocí rubrik specifikovány základní údaje svědčící o stavu každého statku či zahrady, počet přítomných osob při každém gruntu a kvalita inventáře¹⁰.

Soupis byl údajně vyhotoven 5. ledna 1648 a čítá tři popsané strany většího formátu. Soudě dle sumáře na konci tohoto elaborátu vykazaly tehdy obě vesnice proti 58 osedlým z roku 1625 vedle 52 osedlých míst ještě 10 poustek, z nichž ale ve třech případech pustých statků v Třebomi bylo na gruntu přítomno obyvatelstvo i inventář. Na efektivních hospodářstvích sedláků a zahradníků v Třebomi a Hradčánkách bylo v posledním válečném roce shledáno dle sumárních součtů následujících v třetí až dvanácté rubrice 63 mužů, 62 žen, 140 dětí, kteří dohromady oseli 76 a $\frac{1}{4}$ šeflů ozimé pšenice, 143 a $\frac{1}{4}$ šeflů ozimého žita a dále drželi na živém inventáři 92 koní, 89 kusů hovězího dobytka, 173 ovcí, 97 prasat a tři kozy¹¹. Díky takto detailnímu provedení tohoto soupisu můžeme vedle velikosti obou lokalit posoudit zvlášť každý z výše uvedeného počtu gruntů. V Třebomi bylo vedle mlýna a rychty dalších 33 sedláků a 11 zahradníků. V sousedních Hradčánkách, kde vedle zámku musíme počítat i s provozem režijního hospodářství, bylo jen šest zahradníků, kteří vedle chodu rentovního hospodářství zabezpečovali vlastní robotní práci i chod popluží. Všech 10 poustek nalezneme v Třebomi. Řádků v soupisu však shledáme více než činí součet osedlých a pustých míst. Všechny nadbytečné řádky shledáme na třetí straně soupisu. Na 10 řádcích zde uvedená jména a příjmení jsou v záhlaví nadepsána „Hausleith“ a soudě podle shodně proškrtnutých prvních dvou rubrik reprezentují ty společenské substrukтуры, které pouze v ohledu reprodukce populace byly samostatné, kdežto v záležitostech samotného provozu hospodářství

⁸ Východně od Třebomi na dílu Petrovic (Gr.Petrowitz) bylo roku 1623 shledáno 29 osedlých (1619 tu bylo osedlých ještě 37), na jihu položené Sudice vykazaly 90 (90), Petřetín (Kl.Petrowitz) 37 (37), Rohov 41 (41), Štibořice 37 (34) osedlých. HALW/H 910.

⁹ Summarischer extract und Bericht in was Stand die Herrschaft Freudenthal zur Zeit befindet auch was allerhand Viehe vorhanden und über Winter ausgesaat worden, beschrieben den 29. Dezembris A. 1647. DOZA/Mei 88/2.

¹⁰ Stejně dokonale soupis se zachoval pouze pro město Bruntál v kartonu DOZA/Mei 11/5. a to pro počátek roku 1691, Andělská Hora má soupis téměř stejného provedení z konce 1649, srv. H á z a , Z . : *Městečko Andělská Hora a její obyvatelé v 17. století*, Časopis Matice moravské, 113, 1994, s. 71–82.

¹¹ Vedle zahradníka z Hradčánek Hanse Römmela, který kromě krávy a prasete držel kozu, zbývající dvě nalezneme v inventáři mlynáře v Třebomi Hanse Heina, který vedle 2 krav držel i vyjímečně velký počet 4 prasat, k jejichž vykrmení mléko koz bylo užito.

a způsobu rozdělování výsledného efektu plně podléhaly rozhodnutí hospodáře některého z již vzpomenutých gruntů v Třebomi.

Zajímavou skutečností, která v žádném případě nesmí zůstat na okraji našeho zájmu při vyhodnocení soupisu, je počet dětí evidovaných při gruntech sedláků a zahradníků, případně též v podruží a na výměncích¹². Shodně po šesti dětech vykázal v Třebomi selský statek Petra Lennerta a zahradnický grunt Jiřfka Tieze v Hradčánkách, po pěti dětech měli čtyři sedláci v Třebomi, po čtyřech dětech sedm sedláků tamtéž, po třech dětech bylo již na 11 místech (na jednom podruží, u čtyř zahradníků a šesti sedláků), na 13 místech bylo vždy po dvou dětech a celkem na 18 místech bylo evidováno dítě jediné, z toho u sedmi zahradníků a na čtyřech podružích. Zcela bez dětí byla evidována čtyři podruží¹³, tři statky a dvě zahrady. Na jeden osedlý grunt v průměru připadlo počátkem roku 1648 2,69 dítěte nebo 5,01 osoby. Sledujeme-li ovšem takové průměry dle kvalitativně odlišných kategorií či struktur usedlostí, potom na jednoho sedláka připadlo 2,86 dítěte, na jednu usedlost zahradnickou ale už jen 1,82 dítěte¹⁴, zatímco na podruží či výměnek, kde reprodukce obyvatel měla ponejvíce nižší intenzitu nebo právě skončila, připadalo průměrně jen 0,9 dítěte¹⁵.

Byť soupis vykázal křestní jméno hospodáře či podruha na 71 řádcích, což představuje částku 26,8 % z celku přítomné populace¹⁶, sluší se vzpomenout, které mužské jméno bylo na příkladu tohoto materiálu na malém kusu Horního Slezska nejvíce v oblibě. Desetkrát jsme napočítali jména Hans a Martin (Merten), devětkrát Georg¹⁷, shodně šestkrát tu jsou jména Petr a Mates, pětkrát Pavel, čtyřikrát Bartl, třikrát Andres, Nikel, Michael (Michel) a Thomas¹⁸, dva-

¹² Na šternberském panství v letech 1694 a 1695 rovněž dopodrobna konsignované obyvatelstvo vykazuje pod „Hausgesinde“, nejen podruhy, ale i osoby třetí generace, jež předtím hospodařily na gruntech. Ve vesnici Lužice u Šternberka je to případ sedláka na třčtvrtláníu Nickela Weigerta, který tu hospodařil v letech 1656, 1667 i 1678, v roce 1694 je však s manželkou i dětmi zapsán jako podruh (ve skutečnosti jde o výměnek), týž rok ale umírá (je zde skrtnut) a v příštím seznamu z roku 1695 je jeho žena vedena jako „Hausgesindin, so keine Männer haben“. Děti jsou sice stále ještě napsány při ní, ale stojí tu poznámka „že ještě nebyly do sirotčích register vepsány“. Srv. HALWH 787(1694), H 754(1695).

¹³ Nejspíš právě toto mohly být výměnky, byť ani na této reprodukční struktuře nelze paušálně vyloučit přítomnost dětí nebo s ohledem na skutečnost věkem nerovných sňatků i jejich plození.

¹⁴ Na počátku roku 1691 v městě Bruntále připadalo na 1 hospodyně (včetně osamělých žen) 2,34 dítěte, na 1 podruhyni 0,84 dítěte a na 1 výměnkářku 0,95 dítěte. Srv. DOZA/Mei 11/5 Specification aller lebendigen Seelen bei der Stadt Freudenthal.

¹⁵ Tamtéž. Pro podruží je zde voleno výrazu Hausgesinde, výměnek je tu označován jako Aussgeding.

¹⁶ V bruntálské statistice obyvatel z roku 1691 reprezentuje vzorek křestních jmen (vyjíměčně jsou tu i jména ženská) jen kolem 20% přítomné populace. Zde je to více v důsledku označení 7 liduprázdných míst jmény předešlých hospodářů.

¹⁷ Nejčastěji užívaným jménem v Bruntále, soudě podle stejného vzorku, bylo Jiří (Georg) sledované Hansem (Johann) a Martinem. Sluší se připomenout, že obliba křestního jména Jiří je právě na třebomském statku podepřena tím, že Sv. Jiří je zasvěcen i místní chrám.

¹⁸ Takto je však jméno zapsáno jen jednou, podruhé má podobu Domes, potřetí Tomas.

SOUPIS OBYVATEL ŘÁDOVÉHO STATKU TŘEBOM Z KONCE ROKU 1647

krát se tu objevuje Řehoř a vždy po jenom jména Wolf, Urban, Melcher, Jakob, Jiljí, Casper a Adam.

Neméně zajímavé je sledování výskytu příjmení, zvláště pak míry jejich častého opakování. Tento materiál podnes budí pozornost v řadách velkého počtu milovníků a provozovatelů občanské genealogie, pro něž je zvláště náš soupis pramenem veledůležitý významu. Nadto lze z intenzity opakování příjmení určit hloubku kořenů sledované populace v terénu. Ve vzpomenutých 71 řádcích nalezneme nejčastěji příjmení Krembser, a to hned v sedmi případech. Byli to z Třebomi

osedlý sedlák	Domes Krembser s manželkou	2
osedlý sedlák	Paul Krembser s manželkou a 4 dětmi	6
osedlý sedlák	Bartl Krembser s manželkou a 2 dětmi	4
neosedlý sedlák	Bartl Krembser s manželkou a 5 dětmi	7
osedlý zahradník	Georg Krembser s manželkou a 1 dítětem	3
podruh	Merten Krembser s manželkou a dítětem	3
osedlý zahradník	z Hradčánek Paul Krembser s m. a 3 d.	5
Příjmení Krembser reprezentovalo tedy celkem		30 lidí

Dále bylo v Třebomi a v Hradčánkách pět Kreiselů, reprezentujících vzorek 15 lidí, čtyřikrát se objevují příjmení Sigismund (17 lidí) a Neiber (12 lidí), třikrát Mosler (9 lidí) a Dietmer (14 lidí), vždy po dvou jsou tu ještě uvedena příjmení Dömel¹⁹, Pietsch, Möller, Linker, Römmel a Wemmer. Na sklonku roku 1647 používal na třebomském statku každý devátý jedinec příjmení Krembser a více jak 1/3 obyvatel je navenek i v soupisech vrchnosti reprezentována vzorkem šesti příjmení z celkového počtu 41 evidovaných. Již tento propočít, zdá se, svědčí o jistě vysokém stupni zakořenění evidovaných obyvatel v terénu.

V soupisu bruntálského statku ze dne 13.dubna 1650, jehož výsledky nám opět podává sumarizační tabule, řádek pro evidenci statku Třebom chybí a stejně tak je tomu i v případě sumarizační tabule vztahující se k šetření, jež vrchnost provedla 2. listopadu 1651²⁰. O pouhý jeden den je starší soupiska, která se nám zvláště pro statek Třebom zachovala po způsobu tzv. 2. statistického kroku a kde jsou počty lidí uvedeny dle základních skupin jejich tehdy obvyklého členění spolu s přítomným inventářem. Podle tohoto extraktu²¹ lze soudit, že toho času tato bruntálská enkláva vykazala 40 sedláků (o 5 více jak roku 1647), 23 zahrad-

¹⁹ Příjmení Dömel nalézáme téměř na všech majetcích Německého řádu ve Slezsku i na Moravě (Sovinec). Správce centrálního archivu ve Vidni dr. Bernhard Demel, kterému vděčím za vstřícnost a ochotu ve věci kopírování soupisů a statistických tabulí, pochází z Dvorců na Moravě (kdysi náležejících ke Šternberku), jeho předkové však v 18. století působili v Bruntále. Z Třebomi též pocházel Matthaues Dietmer působil v Hlučíně jako farář v letech 1711 až 1715. Srv. *W e l t z e l , A u g u s t i n : Besiedlungen*, s.101.

²⁰ Obě sumarizační tabule jsou v chatrném stavu v důsledku silného napadení plísní a nalezneme je v kartonu DOZA/Mei 88/3 a 88/4.

²¹ DOZA/Mei 88/2.

níků (o 6 více), 11 podruhů (o 1 více), spolu s nimi 74 ženy (o 12 více) a 175 dětí (o 35 více). Tito všichni měli zoráno 638 šeflů. V inventáři poddaných se dále shledalo 127 koní, 108 krav, 65 jalovic, 146 prasat, 170 ovcí a 379 kusů drůbeže²². Poprvé se v soupisu objevuje kategorie čeledi, což svědčí o jistě vyšším stupni intenzity hospodaření než tomu bylo před 4 lety na sklonku roku 1647. Čeledi obojího pohlaví bylo napočteno 68 jedinců.

Tři následující soupisy se nám zachovaly v té podobě jako extrakt z roku 1651, na rozdíl však od této soupisky byly údaje o třebomském statku z let 1653, 1664 a 1670 vevázány společně s informacemi pro další lokality bruntálského panství do knihy odevzdávacích protokolů²³. První z nich je datován koncem roku 1653 a my se z něj ve 12 řádcích dovídáme, že v obou lokalitách bylo společně 40 sedláků, 24 zahradníků, 14 podruhů a 78 žen. Čeledi obojího pohlaví bylo shledáno 80 jedinců. Rovněž v inventáři poddaných lze pozorovat jisté navýšení proti původnímu stavu. Koní bylo shledáno 135, krav 113, jalovic 68, prasat proti původním 146 zbylo sice jen 138, zato ovcí bylo 263 proti původním 170. Na zimu bylo oseto 245 a 1/4 šeflů obilí.

V roce 1664 se další změny promítly tímto způsobem. Vedle 39 sedláků, 23 zahradníků, 2 malých domkařů, 33 podruhů, 93 vdaných žen a 21 žen osamělých bylo shledáno při obou lokalitách třebomského statku 289 dětí (191 synů a 98 dcer). Čeledi bylo evidováno nezvykle málo. Vedle 5 knechtů jen 12 děveček. V inventáři bylo dále 165 koní, 137 krav, 46 jalovic, 162 prasat, 511 ovcí, na zimu bylo oseto 314 šeflů obilí.

Na konci roku 1670 bylo v obou vesnicích napočítáno 41 sedláků, 26 zahradníků, 48 podruhů, 126 žen vdaných, 12 žen osamělých, 148 synů a 136 dcer. O čeledi nemáme k dispozici žádná data. Koní drželi poddaní 190 (při zdvojnásobení počtu obyvatel proti roku 1647 se na dvojnásobek zvedl i počet tak důležité složky živého inventáře), hovězího dobytka celkem 196 kusů, prasat 194, ovcí 684 a na zimu oseli 345 šeflů obilí.

Poslední dvě sčítání poddanského obyvatelstva a jejich inventáře se nám zachovala ve formě sumarizačních tabulí, na kterých spolu s ostatními lokalitami bruntálského statku svůj řádek vedle jiných hornoslezských řádových enkláv²⁴ mají i Třebom a Hradčánky. Na sklonku roku 1681 byly obě lokality evidovány každá zvlášť. Byť mají výsledné počty poněkud jinou podobu než na jakou jsme byli zvyklí z předešlých soupisů – kupříkladu nejsme nyní schopni určit počet osedlých, neboť kategorie mužů je evidována společně – svědčí i tato data o pokračujícím procesu obnovy statku ve všech ohledech. Dle tohoto šetření měla Třebom vedle 107 mužů, 134 žen a 229 dětí (z toho 107 synů a 122 dcer) dále 77 knechtů a 68 děveček. Podle pohlaví vykazovala tato vesnice paritu v poměru

²² Hünner, Gäns und Enten.

²³ Übergabsbuch oder Beschreibung der Herrschaft Freudenthal wie sich dieselbe sambt allen Meüerhöffen und Unterthanen befinden. DOZA/Mei 239.

²⁴ Byly to jižně a jihozápadně od Hlubčic ležící vesnice Kreuzendorf, Kreissewitz (Křížovy), Smeissdorf (Smíchovy) a Soppau (Žopovy).

291 jedinců mužského pohlaví proti 324 jedincům pohlaví ženského. Celkem tu bylo shledáno 615 obyvatel. O poznání menší a v lidském ohledu v porovnání s Třebomí takřka zanedbatelné Hradčánky vykazaly tehdy paritu 28 jedinců mužského pohlaví proti 40 osobám pohlaví ženského. Podle tehdy obvyklého členění tu bylo shledáno vedle 13 mužů ještě 17 žen, 9 synů, 16 dcer a na 6 knechtů připadalo 7 děveček.

Poslední soupis 17. století pro Třebom a Hradčánky je sice datován na počátek roku 1695, vskutku však zachytil situaci z konce předešlého roku. Obyvatelé Třebomi a Hradčánek tu jsou opět evidováni společně. Nadto je tato sumární tabule svědectvím, jak daleko nyní pokročil v průběhu 17. století probíhající proces epistemologické proměny, jež lze dokumentovat na měnícím se způsobu vykazování počtů a kvality lidského faktoru. Jestliže byl tento na počátku století evidován částkou osedlých - vzájemně podobných, ale kvalitou notně se různících jednotek raněnovověké společnosti²⁵ — po celý průběh 17. století, zvláště však od počátku 40. let, je tato jednotka strukturována po způsobu stále kvalitnějšího členění zde přítomného lidského faktoru a před jeho koncem se podle nového způsobu epistemologického modu totožnosti zcela zhroutí, aby se zde přítomné obyvatelstvo napříště vždy v topografických příručkách rozpadalo výhradně dle pohlaví. Tehdy snad nejspíš začala jednotka osedlého uvolňovat místo nově zaváděným a stále častěji evidovaným novým strukturám, totiž rodině a domu. Vraťme se však k výsledkům sčítání z konce roku 1694. Celkový počet obyvatel prodělal proti soupisu z roku 1681 jen opravdu nepatrnou změnu. Přibýlo pouze 15 jedinců. Na Třebomi bylo shledáno nyní²⁶ 313 osob mužského pohlaví, proti kterým stála o poznání početnější částka 385 osob pohlaví ženského. V uvedené paritě proti stavu z konce roku 1681 chybí 6 mužských jedinců, zato jsme tu zjistili přírůstek 21 osob pohlaví ženského.

Podobně jako i v případě lokalit sovineckého a bruntálského panství ztrácí vrchnostenské soupisy pro příští 18. stol. nejen na intenzitě dosavadní četnosti, ale rovněž i na kvalitě, jež by nám umožňovala vzájemné porovnání dat obou sousedících věků. Pro třebomský statek nadto i sám počet výsledků takových šetření je takřka zanedbatelný. Jen pro rok 1733 se nám ve fondu panství zachovaly nejspíš opisy sumáře výsledků sčítání zpovídajících se (capaces) a osob posud zpovědi nepovinných (non dum capacium). Tato data obvykle obsahují děkanské matriky, v případě Třebomi a Hradčánek však bohužel zatím z důvodů jejich absence posud nemohlo dojít k ověření dat, jež jsou uložena ve fondu vrchnostenském a právem vzbuzují skepsi. V jednom řádku je totiž uvedeno, že

²⁵ Každá poddanská usedlost měla nejen jiný počet osob, kterým pod vedením hospodáře byl zajištěn v mezích tehdejších možností nocleh, strava a základní ošacení, ale možno říci, že i ve vztahu k jiným usedlostem a jejich poměru k vrchnosti tu byly tu velké rozdíly vylučující konfederativní svazky (srv. *Ostřiv slovník naučný*, heslo Feudalismus) nebo horizontální členění moderního stylu.

²⁶ Tabella pro Anno 1694 deren in der Herrschaft Freudenthal befindlichen alt und jungen Mann = und Weibspersonen. 17. Januari 1695 DOZA/ Mei 11/5.

Třebom (ves farní) a Hradčánky (přifařená) toho roku vykázaly 1 150 duší, což by byla částka vyšší nejen v porovnání s daty z konce 17. stol. a to o 65%, ale dokonce i v porovnání s výsledky prvních vskutku statistických a státem organizovaných šetření z roku 1783²⁷ Tehdy obě sledované lokality čítaly společně 805 obyvatel, tj. o pouhých 107 více jak před zhruba 90 lety, v případě důvěry k údajům z roku 1733 ale musíme naopak předpokládat propad o částku 345 jedinců. Byť zejména Slezsko počínaje rokem 1735 vykazuje pro zbytek 18. století značný populační deficit, takže údajně na konci vlády Fridricha Velkého mělo celkově méně obyvatel jak před započítím třicetileté války, bez případného dalšího potvrzení nebo jen srovnání se nám částka vzpomenuť k roku 1733 přece jen zdá být nanejvýš podezřelou a nespolehlivou²⁸.

V roce 1783 provedené sčítání lidí a domů shledalo v Třebomi 41 sedláků, 4 zahradníky a 68 domkařů. Celkem tu bydlelo 671 obyvatel. V sousedních Hradčánkách vedle popluží napočítali 11 zahradníků a 12 domkařů. Obyvatel tu bylo celkem 134. Na jeden poddanským obyvatelstvem osídlený dům tak roku 1783 vycházelo 5,92 obyvatele.

Tento průměr se začíná zvyšovat v příštím 19. století odkud máme první data z roku 1843. Na jeden dům v hranicích třebomského statku vycházelo již 7,25 obyvatele. Samotná vesnice Třebom tehdy vykázala 945 obyvatel ve 132 domech, Hradčánky v 28 domech 214 lidí. Další časový horizont, jenž nám poskytuje vhodná data ke srovnání, totiž sčítání obyvatel a domů z roku 1855, vykazuje stagnaci, jež se v lidském ohledu projeví v Třebomi sice přírůstkem o 17 jedinců, v Hradčánkách naopak poklesem o 21 osob. Původního stavu obyvatel z roku 1843 nebylo dosaženo ani v roce 1861, kdy tu v 26 domech napočítali 208 lidí. Třebom však vykazuje další růst, neboť v 137 obydlich bylo shledáno 989 obyvatel. K nejpronikavějším přírůstkům zdejší populace pak dochází v posledních desetiletích před první světovou válkou, kdy celé Německo svými 10 promilemi ročních přírůstků obyvatelstva předčí všechny své sousedy s výjimkou Ruska. Naši procházku po statistických datech uzavřeme rokem 1890, kdy Hradčánky, tehdy již položené na železniční trati Ratiboř – Kietř, vykázaly

²⁷ DOZA/Mei 444/7. Podle tohoto diskutabilního pramene vykázala fara v Bruntále s Jelením (Wockendorf) a Starým Městem 3 618 duší (Anzahl der Communicanten). Andělská Hora s Vrbnem a Světlou Horou (Lichtenwerde) 2 175 duší, Stará Rudná s filiálním kostelem v Malé Morávce 1 393 duší, Horní i Dolní Velkruby (nyní Václavov, ležící na polovině cesty mezi Bruntálem a Rýmařovem. Touto dnes téměř zapomenutou vsí procházela až do poloviny 18. století hlavní tepna spojující dopravně Olomouc s Vratislaví) s filiálním chrámem v Kočově 1 260 duší. Kreutzendorf (dnes u Hlubčic ležící polské Goluszowizce) a Křížovy (Kreissewitz) mají 639 duší. Na sovineckém panství v 5 farnostech a při 12 kostelech bylo v Jiřkově s filiálkami v Těchanově a na Sovinci 848 duší, v Albrechticích s filiálkami ve Stránském a na Frýdlantě 819 duší, ve Velké Moravici s filiálkou na Velké Štáhlí 842 duší, v Brunzejfu s Lomnicí a Arnulticemi 1 630 duší, Paseka snad i s Karlovem a nedalekými Haukovicemi vykázala 776 duší.

²⁸ Demografický vývoj Slezska od konce 16. století do konce 18. století ve své práci shrnul P a r t s c h , J o s e p h : *Schlesien. Eine Landeskunde für das deutsche Volk*, Breslau 1896, s. 385-386.

v 26 domech (1 mlýn, 10 zahradníků a 15 domkařů) celkem 290 lidí při průměru více jak 11 osob na jedno obydlí, Třebom, sestávající z 1 dědičné rychty, 1 mlýna, 38 selských statků, 2 půlsedláků, 16 zahradníků a 80 domkařů, vykazala v celkovém počtu 138 obydlí sumu 1 040 lidí při hustotě téměř 7 lidí na 1 dům. Na ploše téměř 12 a půl km² bylo celkem napočteno 1 330 obyvatel, tj. v průměru 106,4 obyvatele na plochu 1 km². O deset roků později činila průměrná hustota obyvatelstva částku 116 lidí připadajících na plochu 1 km², z čehož lze snadno usuzovat, že námi sledovaný terén nebyl v roce 1890 příliš vzdálen od průměrné hustoty v hranicích Pruského Slezska.²⁹

Po shlednutí proměn stavů populace třebomského statku v 19. století je nezbytné se vrátit zpět o celá dvě století a položit si otázku, jaké byly pravé zdroje překvapivého růstu a dynamiky počtů obyvatel v Třebomi a Hradčánkách v rozmezí let 1647 až 1694, pro které máme k dispozici onu již zmíněnou kvalitní sestavu vrchnostenských soupisů. Proti částce 265 jedinců z konce roků 1647, na které při úplné absenci čeledi suma dětí participovala 52,8 %, přičemž na 1 evidovanou ženu vycházelo v průměru 2,25 dítěte a na 1 osedlého zhruba 5,1 lidí, shledal vrchnostenský soupis na sklonku roku 1651 391 jedinců. Přírůstek za téměř 4 léta činil 126 osob, tj. v průměru 31,5 jedince v každém z uplynulých let. S podobnou rychlostí restituce válečných ztrát se lze setkat i ve zbyvajících částech řádového majetku³⁰ a podobně tam i zde lze ztěžít zdroje takové dynamiky růstu připsat reprodukční síle vlastní populace. Spíše se i tu dá předpokládat silný podíl reemigrace či příchod vůbec nového lidu z oblastí válkou ne tak poškozených. Zmíněný přírůstek byl jistě nerovnoměrný a k největšímu navýšení patrně došlo bezprostředně po odchodu nepřátelské armády ze země v polovici roku 1650. Podíl dětí na sumě obyvatel z konce roku 1651 představuje částku 44,7 %, což lze vysvětlit skutečností nyní již přítomné čeledi, která se na celku obyvatel počtem 68 jedinců podílí částkou 17,4 %. Proto také počet dětí připadajících v průměru na jednu ženu nevykazuje pokles, jak bychom mohli předpokládat, ale naopak posun směrem vzhůru na hodnotu 2,36, počet osob připadajících na jednoho osedlého díky přítomné čeledi stoupl na částku 6,2. V příštích zhruba 22 měsících, jež naše propočty dělí od dalšího vrchnostenského soupisu, činil nárůst 29 osob, tj. přibližně 16 jedinců v roce. Rychlost obnovy se zpomalila o celý dvojnásobek, na čemž má jistý podíl skutečnost, že již na počátku tohoto krátkého mezidobí byly v Třebomi a Hradčánkách obsazeny všechny grunty a sledovaný terén přestává být pro příchozí migranty v hospodářském ohledu lukrativní. Na nově dosažené sumě 420 jedinců děti partici-

²⁹ Hustota obyvatelstva v celém Německu, jež reprezentovalo 1/20 plochy, ale již 1/7 obyvatelstva Evropy, činila 1895 97 obyvatel na plochu 1 km², ale již 1900 103 obyvatele. V Rakouském Slezsku, které bylo nejhustěji zalidněnou zemí habsburského mocnářství, připadalo roku 1890 na 1 km² v průměru 118 obyvatel, roku 1900 již 132. K nejhustěji zalidněným patřila krajina v Opavsku při pruské hranici.

³⁰ H á z a , Z d e n ě k : *Statistiky osedlých a obyvatel na panství Sovinec v letech 1516 až 1681*, s. 23 – 49.

pují částkou 43,8%, čeledi přináležejí částka 19%, na jednu ženu připadá opět jako v roce 1651 2,36 dítěte a na jednoho osedlého zhruba 6,5 osoby. K ještě výraznějšímu zpomalení přírůstku dochází v následujících 11 letech, neboť do konce roku 1664 přibýlo v obou lokalitách dohromady jen 97 lidí, což v přepočtu na jeden rok představuje částku zhruba menší jak 9 lidí. Podíl čeledi tu z neznámých důvodů poklesl na 3,3%, zato děti participují na celkové sumě 517 jedinců částkou 55,8%, která ve zbytku 17. století již nebude překonána. Na jednu ženu připadne v průměru rovněž rekordních 2,53 dítěte a na jednoho osedlého zhruba 8 osob. I zde lze ovšem právem předpokládat velké rozdíly mezi velikostí selské a zahradnické usedlosti, jež osciluje oběma směry od právě uvedených koeficientů. V mezidobí 1664 až 1670 se dosavadní tempo přírůstků již téměř zastaví, neboť přírůstek 20 osob odpovídá ročnímu zisku 3,3 jedince, což je mnohem méně než v letech předešlých, stále však téměř trojnásobek průměrného zisku z let 1694 až 1783, kdy ovšem v této oblasti proti relativně klidné 2. polovině 17. století a po období vlády posledního habsburského panovníka Karla VI. zuří sedmiletá válka. Ono výrazné zpomalení nejspíš přivodila skutečnost, že po létech populačních zisků, těžících ale z příchodu mladších ročníků populace, přechází třebomský statek po vyschnutí takových zdrojů na normální populační režim, jenž má v tomto ohledu blíže ke klidu než k dynamickým změnám. V roce 1670 připadalo na jednu ženu jen 2,06 dítěte a na jednoho osedlého z 67 evidovaných znovu jako v roce 1664 8 lidí. Děti jako celek participují na sumě 537 jedinců částkou 52,8%, což představuje stejnou sílu jako v roce 1647, kdy ovšem stejně jako i nyní zápočet čeledi chybí. Výkaz obyvatel z roku 1681 shledá v Třebomi a Hradčánkách 683 osob. V uplynulém mezidobí tak přibýlo 146 jedinců, což v průměru odpovídá nárůstu asi 13 osob ročně. Děti však na této nově dosažené sumě participují pouze 37,2 %, kdežto znovu přítomná čeleď, zastoupená 83 knechty a 75 děvečkami, rekorním podílem 24,6%³¹. Na jednu ženu připadá pouze 1,68 dítěte. V posledním z období, které je možno v tomto ohledu sledovat, totiž mezi léty 1681 až 1694, jsou ale zisky obyvatelstva opět téměř zanedbatelné. Přibýlo jen 15 jedinců při poklesu mužské části populace o 6 osob a současném navýšení části populace ženské o 21 osob. V přepočtu na jeden rok tak rychlost změn při tehdejší síle populace v obou lokalitách klesá pod částku dvou promilí³².

31 Přes velké výkyvy podílů dětí i čeledi na jednotlivých sumách obyvatel v rozličných časových horizontech jistě zasluží pozornost skutečnost, že součet těchto podílů je naopak téměř stabilní, totiž v roce 1647 bylo dětí bez čeledi 52,8%, 1651 dětí a čeledi 62,2%, 1653 62,8%, 1664 59,1%, 1670 bez čeledi opět jen 52,8% a 1681 61,8% dětí a čeledi společně.

32 To by odpovídalo současnému tempu reprodukce obyvatel v Norsku a v jiných státech vykazujících dnes vysokou životní úroveň. U nás tempo reprodukce jen v rozpětí let 1965 až 1985 pokleslo z částky 5 promilí na 3 promile. Naopak země procházející tzv. demografickým přechodem, jenž je charakterizován rychlým poklesem úmrtnosti při stále vysoké plodnosti žen, vykazují v tomto období zisky od 20 do 30 promilí ročně. Srv. *World Development Report*. 1987.

O zřetelném zdroji překvapivé dynamiky stavů populace na třebomském statku v době nejbližší s třicetiletou válkou svědčí mimo jiné i další spíše teoretické propočty a srovnání. Vedle výsledků přistěhování a vystěhování, jež v našem případě nezachytil žádný z pramenů, celkové poměry přírůstků obyvatelstva závisí na poměru počtu porodů a úmrtí. Když se vezme vše v počet za jisté časové období, dospěje se k číslu, o kolik procent obyvatelstva v tomto období ročně přirůstá a může se, předpokládaje trvání tohoto stavu, vypočítat doba potřebná ke zdvojnásobení přítomného stavu populace. Tak při průměrném ročním přírůstku o jedno promile činí zdvojnásobovací lhůta 696 let, při dvou promilích polovinu, tj. 348 roků, při třech promilích třetinu původní lhůty, tj. 232 let, při 10 promilích desetinu, tj. asi 69 let, atd. Při pohledu na data shromážděná v Příloze č. 5 nalezneme takové zdvojnásobení počtů obyvatel dvou lokalit třebomského statku v období let 1647 až 1890 třikrát, a to vždy mezi dvojicí různě od sebe vzdálených časových horizontů, pro které jsou potřebné údaje k dispozici. Poprvé to bylo mezi léty 1647 a 1670, kdy ke zdvojnásobení výchozí sumy 265 lidí, kterou zaznamenal detailní soupis z roku 1647, bylo zapotřebí 23 let, což by dle demografických propočtů při úplné eliminaci faktoru migrace odpovídalo ročnímu zisku ve výši 30 promilí, tedy částce, která je pro toto období bez pomoci přichozích kolonistů jen těžko myslitelná³³. Naopak na zdvojnásobení částky, kterou pro obě lokality potvrzuje výkaz z konce roku 1651, bylo již třeba podstatně delšího časového úseku. Teprve před rokem 1783³⁴ dosáhla suma zdejšího obyvatelstva dvojnásobku částky 391 lidí a na toto zdvojnásobení bylo zapotřebí zhruba 130 let. To by ovšem odpovídalo populačnímu zisku ve výši 5,3 promile v průměru za jeden rok. Konečně na zdvojnásobení částky, které bylo v Třebomi a Hradčánkách dosaženo v roce 1681, tj. 683 jedinců, bylo třeba čekat ještě déle, a to nejspíš plných 220 let. Průměrný populační zisk za toto dlouhé období, jež se klene přes problematické 18. století až na sám konec opět dynamického 19. století, by činil již jen 3,3 promile. Odtud lze více než průkazně vysvětlit zdroje a původ neobvykle bouřlivé dynamiky proměn stavů populace třebomského statku v druhé polovině 17. století. V letech 1647 až 1664 jsou stávající počty obyvatelstva znovu a znovu doplňovány postupně slábnoucím přílivem migrantů, jejichž přisun po roce 1681 téměř úplně vyschne. Vezme-li se však v úvahu znovu vysoké tempo přírůstků v 19. století a snad i zisky v relativně klidnější první třetině 18. století³⁵, potom se nám

³³ Vysoká porodnost souvisící s posud neomezenou plodností žen je eliminována neméně vysokou úmrtností.

³⁴ Data o počtech domů a obyvatel pro Třebom a Hradčánky pro léta 1783, 1843, 1855, 1861 a 1890 čerpám z Triest, Felix: *Topographisches Handbuch von Oberschlesien*, Breslau 1864, s. 702–703 a Weltzel, Augustin: *Besiedlungen*, II. Theil, s. 99–103.

³⁵ Partsch, Joseph: *Schlesien. Eine Landeskunde für das deutsche Volk*, I. Theil, Breslau 1896 na s. 385 uvádí, že „trotz der Pestjahre 1711 – 1715, trotz des bösen Jahres 1737, das durch epidemische Fieber im Gefolge grosser Überschwemmungen und schwerer Teuerung die Sterbeliste Schlesien bald nach ihrer Einführung (1735) auf den höchsten in

jeví celý zbytek tohoto „osvíceného“ století v populačním ohledu jako úplná katastrofa, jež snad snese srovnání i s třicetiletou válkou.

DIE KONSKRPTIONSLISTE DES ORDENSGUTES THRÖM AUS DEM JAHRE 1647 UND DER ZUSTAND WIE AUCH DIE KOMPOSITION DER DORTIGEN POPULATION IN DER NACHFOLGENDEN PERIODE

Das ehemalige Rittergut Thröm in Oberschlesien teilt sich in zwei Gemarkungen Thröm und Ratsch, welche seit alter Zeit gemeinsames Schicksal hatten, denn schon im Jahre 1377 dem Oldrich von Hradzan gehörten. Um das Jahr 1610 erwarb dieses Dominium Hynek von Wrbna auf Freudenthal. Da er sich an dem Aufstande gegen den Kaiser Ferdinand II. beteiligte, wurde die Herrschaft konfisziert und gelangte kauflich für die Summa von 200 Tausend Taler am 17. Juli 1621 an den Deutschen Orden. Vielleicht dank den bewegten Umständen ist noch heute möglich mit der Hilfe der zahlreichen und ebenso sorgfältig ausgefertigten obrigkeitlichen Bevölkerungsverzeichnisse, die Autor mit der liebenswürdigen Bewilligung der Leitung DOZA (Deutschordens Zentralarchiv in Wien, Singerstrasse 7, der Leiter Dr. Bernhard Demel O.T.) teils kopiert und teils abgeschrieben hat, dortige Bevölkerungsverhältnisse vor allem in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts fast vollständig rekonstruieren und besonders bisherig oft trügerische Vorstellungen reparieren.

Kurz vor dem Einfall der Dänen in Oberschlesien zählte das obgemeselte Dominium im Jahre 1625 58 ansässigen Untertanen und wurde durchgängig von Deutschen bewohnt. Fast am Ende des dreissigjährigen Krieges im Jahre 1647 waren in Dörfer Ratsch (mit dem Schloss und Meierhof) und Thröm 52 Untertanen (35 Bauern, 17 Gärtner und 10 Hausgesind) und die Gesamtzahl 265 Einwohnern, welchen aus 63 Männer, 62 Weiber und 140 Kinder bestanden.

Die beigelegten Belege aber zeigen, dass schon im Jahre 1670 ist zur Verdoppelung der Bevölkerung gekommen, denn die Dörfer haben nach dem summarischen Extrakt die Gesamtzahl von 537 Einwohnern aufgewiesen, die aus 115 Männer, 138 Weiber und 284 Kinder bestanden. Im Jahre 1694 waren am Orte 698 Personen. Der grosse und ebenso schnelle Zuwachs der Bevölkerung, der stellt nur bis zum Jahre 1670 einen jährlichen durchschnittlichen Überschuss in der Höhe von 30 Promille vor, war in dieser Zeit kaum denkbar ohne einen Zustrom der Neusiedler oder Reemigranten aus den volkreicheren und nicht so beschädigten übriggeblieben Ordensgüter. Im Vergleich mit dem vorherigen Jahrhundert hat 18. Jahrhundert fast keinen Zuwachs der Bevölkerung aufgewiesen, weil vor allem während der schlesischen Kriege zur grauenhaften Beschädigung der Population gekommen ist.

jenem Jahrhundert erreichten Stand von 91 078 anschwellen liess, eine ziemlich rasche Volksvermehrung die lange Friedenszeit der letzten habsburgischen Herrscher aufzuweisen“.

SOUPIS OBYVATEL ŘÁDOVÉHO STATKU TŘEBOM Z KONCE ROKU 1647

Příloha č. 1. Vesnice Třebom a Hradčanky jako enkláva příslušející k bruntálskému panství na mapě kromovského knížectví z roku 1736. (Principatus Silesiae Karnoviensis nova et exactissima Tabula geographica, MZA Brno).

Příloha č. 2. Ponížaná zpráva o tom, co vsi Třebom a Hradčanky lidí a inventáře stavi, vyhotovená dne 5. ledna 1648. (Unterthäniger Bericht, was bei dem Thrömb aufgesetzt, den 5. Januarii Anno 1648, DOZA/Mei 88/2, Wien Singerstrasse 7).

Milostivá zpráva o tom, kolik obydlých, prázdných nebo pustých domů bylo shledáno, také jejich jména a další dle rubrik poznamenání ze dne 5. ledna Anno 1648 ++++++	DOMY		OBYVATELÉ			OSETO V ŠEFLECH		ŽIVÝ INVENTÁŘ				
	OSEDLÉ	PUSTÉ	MUŽI	ŽENY	DĚTI	PŠENICE	ŽITA	KONĚ	HOVĚZÍ	OVCE	SVINÍ	KOZY
Martin Linker +	1		1	1	3	1 1/2	6	2	2		2	
Domes Krembser	1		1	1		3	4	3		18	2	
Melcher Pitsch	1		1	1		2	4 1/2	2	1		2	
Georg Kreisel	1		1	1	1	2	4 1/2	2	1		2	
Urban Dietmer	1		1	1	4	3	5	4	3	21	4	
Michael Teichman	1		1	1	4	3	5	4	3		3	
Merten Petrasch	1				2	3	4	3	3	18	5	
Merten Neiber	1		1	1	1	2	4	3	1	10	2	
Paul Mossler	1		1	1	2	2 1/2	4 1/2	3	3		2	
Greger Neiber ++	1		1	1	1	3	5	4	3	20	2	
Mates Seittler	1		1	1	1	2	4	3	1		4	
Michael Reiss	1		1	1	1	2 1/2	4	3	2		2	
Georg Möller	1		1	1	3	1 1/2	3 1/2	2	2		2	
Paul Krembser	1		1	1	4	3 1/2	2 1/2	2	3		5	
Nikel Römmel	1		1	1	5	1	2	2				
Paul Standke	1		1	1	2	2	4	2	1		1	
Mates Pitsch	1		1	1	2	1 1/2	4	2	1		2	
Andres Dietmer	1		1	1	3	2 1/2	3 1/2	4	2	2	2	
Hans Wemmer	1		1	1	4	1 1/4	3 1/2	2	1	1	2	
Bartl Krembser	1		1	1	2	2	4	2	1		3	
Adam Alscher	1		1	1	2	2 1/2	3 1/2	3	3	18	3	
Mates Wemmer	1		1	1	3	1 1/2	4 1/2	2	1		2	
Georg Sigimud	1		1	1	2	2	4	3	2	15	3	
Jakob Pappi	1		1	1	4	2	3	3	2	10	2	
Peter Lennert	1		1	1	6	1	4	2	2		1	
Bartl Scholz	1		1	1	4	1 1/2	3	2	1		3	
Martin Kreisel		1	1	1	2	1/4	2 1/4					
Georg Sigimund	1		1	1	4	2 1/2	5	3	2		2	
Bartl Krembser		1	1	1	5	1	4	2			1	
Paul Kraus	1		1	1	3	1	2 1/2	2	1		1	
Peter Plihatsch	1		1	1	5	1	2	2	1		1	
Nikel Dörmels +++		1	1									
Merten Möller +++		1	1									
Peter Frank	1		1	1	5	1	1 3/4	2	1		1	
Greger Neiber	1		1	1	1	1 1/2	2	2	1		1	
Hans Zihres		1	1	1	1	1/4	2 1/4	1	1			
Hans Klössel	1		1			3	3	3	3	20	2	
Bartl Sigimund	1		1	1	3	1 1/2	3	3	2		2	
Hans Hein ++++	1		1	1	3	1	2	2	2		4	2
+++++	1				2	4	6	3	4	40	3	

SOUPIS OBYVATEL ŘÁDOVÉHO STATKU TŘEBONI Z KONCE ROKU 1647

Zahradnické grunty												
Michael Trager	1		1	1	1		1/4	1			1	
Mates Meichsel	1		1	1	2			1				
Mates Tietz	1		1	1	1			1			1	
Georg Dietmer	1		1	1	1			1				
Hans Kreisel	1		1	1	3			1				
Andreas Linker		1										
Tomas Aczler		1										
Georg Krembser	1		1	1	1		1/4	1			1	
Merten Mossler	1		1	1				1				
Nikel Dömel	1		1	1			1/4	1			1	
Casper Wenczel	1		1	1	2			1			1	
Peter Röhl		1										
Hans Rösslers +++		1										
Gielge Glumber		1										
Georg Krockner	1		1	1	3		1/4	1			1	
Georg Krockner ++	1		1	1	1		1/4	1			1	
Podruzi a výměnkáři ++++												
Andres Sigimund			1	1								
Merten Hoffman			1	1	3			1				
Peter Proske			1	1	2			1				
Wolf Kreisel			1	1				1				
Peter Mossler			1	1	1							
Hans Kreissel ++++++			1	1	1			1				
Hans Langer			1	1	1			1				
Merten Trager			1	1				1			1	
Merten Kребser			1	1	1							
Hans Krockner ++			1	1				1			1	
Zahradníci v Hradčáncích												
Paul Krembser	1		1	1	3		3/4	2			1	
Mates Neiber	1		1	1	1		1/4	1			1	
Toman Valach	1		1	1	1		1/2	1			1	
Merten Klot	1		1	1	3		1/2	2			1	
Georg Tiez	1		1	1	6		1/4	1			2	
Hans Römmel	1		1	1	2		2/4	1			1	1
CELKEM	52	10	63	62	140	76 1/4	143 1/4	92	89	173	97	3

+ Jako první jsou zapsány selské grunty v Třeboni a jejich inventář.

++ V originálu dopsáno „Jüngere“ (mladší).

+++ V originálu následuje vedle příjmení „wüsten“ (pustý).

++++ Následujících 10 předchází v originále záhlaví druhého listu označení „Hausleith“ (Hausleute). Soudě dle prázdných prvních dvou rubrik, jedná se v tomto případě o reprodukční struktury podruží a výměnku, které v ohledu produkce a jejího rozdělování byly podřízeny v té či oné míře rozhodnutí hospodáře.

+++++ Mlynář (Miller).

++++++ Na tomto řádku evidované 2 děti a poměrně vysoký stav osetých polí a živého inventáře jsou na místě jména a příjmení hospodáře uvedeny pod pojmem „Schälzerei“ (rychta).

+++++++ Za jménem a příjmením dopsáno nejspíše „Heid(er)“.

+++++++ Jména a příjmení hospodářů, zahradníků a podruhů (výměnkářů) jsou s ohledem na hodnotu a možnost využití občanskou genealogií upravena jen nepatrně. Místo George uvádím Georg, Nickel zase Nikel. Tvary příjmení, ze kterých lze snad soudit etnickou příslušnost tohoto vzorku obyvatelstva (byť i zde mnohé zkrslí ruka německého písaře), ponechávám zcela beze změn.

SOUPIS OBYVATEL ŘÁDOVÉHO STATKU TŘEBOM Z KONCE ROKU 1647

Příloha č. 4. Vesnice Třebom a Hradčanky na podrobné mapě, jež byla vyhotovena brzy po vtyčení nové hranice, která napříště obě vsi rozdělila do dvou sousedních států.

Příloha č. 5 Proměny stavu a kompozice obyvatel při statku Třebom ve světle vrchnostenských a státem iniciovaných statistických šetření v rozpětí let 1625 až 1890.

OBEC	1625	KOMPOZICE	1647	1651	1653	1664	1670	1681	1694	1783	1843	1855	1861	1890
HRADČÁNKY ++		MUŽI	6					13						
		KNECHTI						6						
		SYNOVÉ	16					9						
		DCERY						16						
TŘEBOM +++		DĚVEČKY	6					7						
		ŽENY						17						
		CELKEM	28					68		134	214	193	208	290
		LIDÍ	6							23	28		26	26
CELEKEM	58	DOMŮ	57					107						
		MUŽI	124					77						
		KNECHTI	56					107						
		SYNOVÉ						122						
CELEKEM		DCERY	237					68						
		DĚVEČKY	46					134						
		ŽENY						615		671	945	962	989	1040
		CELKEM								113	132		137	138
CELEKEM		LIDÍ	63	74	78	97	115	120						
		KNECHTI		68+	80+	5		83						
		SYNOVÉ	140	175	184	191	148	116						
		DCERY				98	136	138						
CELEKEM		DĚVEČKY	62	74	78	114	138	151						
		ŽENY				12		75						
		CELKEM	265	391	420	517	537	683	698	805	1159	1155	1197	1330
		LIDÍ	52	63	64	64	67	+++		136	160		163	164
CELEKEM		DOMŮ												

Vysvětlivky k Příloze č. 5

+ Čeleď obojího pohlaví; ++ zámeček a popuží v Hradčáncích čítaly 333 hektarů, při obci bylo méně jak 15 hektarů; +++ Katastr Třebomi čítal 885 hektarů, z toho při dědičné rychli 76,82 hektaru. ++++ V rozmezí let 1625 až 1670 uváděná data reprezentují počty elektrických osaditých